

Kort rapport från BIG-möte, 21 oktober 2009

Plats: Nynäs Bitumen AB, Lindetorpsvägen 7, 121 63 JOHANNESHÖV

Distribution till Närvarande:

Thorsten Nordgren, Vägverket, thorsten.nordgren@vv.se

Sven Fahlström, Nynas, sven.fahlstrom@nynas.com

Mikael Jonsson, Nynas, mikael.jonsson@nynas.com

Lisa Kjellen, Nynas, lisa.kjellen@nynas.com

Martin Rydh Peab, martin.rydh@peabasfalt.se

Jonas Ekblad, NCC, jonas.ekblad@ncc.se

Lena Strand, LFV Teknik, lena.strand@lfv.se

Ylva Backskog, Svevia, ylva.backskog@svevia.se

Kennet Olsson, Skanska, kennet.olsson@skanska.se

Lars Jansson Peab, lars.jansson@peabasfalt.se

Samt frånvarande:

Björn Kalman, VTI, bjorn.kalman@vti.se

Leif Viman, VTI, leif.viman@vti.se

Pereric Westergren, Vägverket, pereric.westergren@vv.se

Per-Ola Möller, Westbit, per-ola.moller@bp.com

Sven och Thorsten hälsade välkommen.

Ylva B är ny representant för Svevia, och Martin Rydh för Peab.

Föregående protokoll från BIG -möte 22 april godkändes.

Till sekreterare utsågs Ylva Edwards.

Föreslagen dagordning bifogas.

1 Bitumenspecifikationen EN 12591

EN 12591, daterad april 2009, ersätter den tidigare versionen från 1999, vilken dras tillbaka senast oktober 2009. Den nya standarden tillåter inga nationella undantag. Mjukbitumen ingår som del i standarden. Standarden blev publicerad som SS-EN standard 27 april 2009. Den översätts inte i sin helhet till svenska.

CE-märkning kan börja från januari 2010 (ansökan om CE-märkning). Thorsten har redan informerat BIG kring detta efter TC 336-möte i Prag i maj 2009. Hans rapport bifogas.

Kontrakt som refererar till specifikationen från 1999 kan eventuellt bli ett problem.

Kontraktsförhandlingar genomförs för varje enskilt kontrakt.

Specifikationen diskuterades med avseende på olika valmöjligheter. (Tabell 1 innehåller en valmöjlighet vad gäller tillåten ökning i mjukpunkt. Kinematisk viskositet enligt Tabell 2 innebär nya kravgränser för svenskt vidkommande.)

2 Nya VVTBT om bitumen

VVTBT är ett generellt regelverk. Det aktuella avsnittet om bituminösa bindemedel har tidigare distribuerats av Thorsten.

Krav på provning av bitumenlösning respektive emulsion saknas i den nya tekniska beskrivningen. PM har distribuerats av Bo Simonsson (det är fortfarande den gamla emulsionsspecifikationen som gäller). Problem kan emellertid uppstå när ytbehandlingsstandarden träder i kraft eftersom den hänvisar till emulsionsstandarden (EN 13808). Ytbehandlingsstandarden kommer att införas 2011.

De entreprenörer som blandar bitumenprodukter i egen regi ska genomföra egen provning, helst på slutprodukten, alternativt på ingående komponenter. Produkten ska således verifieras.

Penetration efter åldring ska redovisas, inte bara som procent av ursprungligt penetrationsvärde, utan också som absolut värde.

Provningsfrekvenser diskuteras.
All provning ska utföras av ackrediterat laboratorium.

För mjukbitumen har skärpta krav för viktändring och viskositetskvot införts. Diskussioner fördes kring hur mycket viskositeten förändras vid laboratorieåldring jämfört med utlagt material på vägen.

Vissa fel kan ha smugit sig in i den nya VVTBT. Dessa kommer att åtgärdas.

Pmb-standarden

Kohesionstest är nu obligatoriskt.
Metodhandledning tas fram på svenska för kraftduktilitet och elastisk återgång.
Lagrigsstabilitet kan utgå i det fall lagringsförfarandet beskrivs av tillverkaren.

Bitumenlösning

Ingen specifikation finns således för produkter som BL 1500.
BL 20RK kommer inte längre att tillhandahållas av Nynas. Ersättaren heter Nyflow 20.
Avsikten är att minska användningen av bitumenlösning. Försök med ersättningsprodukter pågår inom VV Bitumenprojektet. Fräslådor är exempel på användningsområde där bitumenlösning krävs.

Ramverksstandarden för bitumenlösning, prEN 15322 *Framework for specifying cut-back and fluxed bituminous binders*, har varit ute på remiss och Sverige har tillstyrkt standarden. Thorsten påpekade att om inga synpunkter inkommer till SIS under en remissbehandling så tillstyrks standarden av SIS. Motiv krävs emellertid alltid vid nej till en standard.

3 Rapport från TC 336/WG1 (Ylva)

Inget WG1-möte har hållits efter februari i Wien (se föregående BIG-möte i april).
Valda punkter från agendan för det kommande mötet i Delft 29-30 oktober gicks igenom.

Implementering av EN standarder

Sammanställningen om nationella s.k. *guidance documents* (vägledande dokument) har uppdaterats inför WG1-mötet. Den behandlar implementering av standarderna för PMB (EN 14023), Hard paving grades (EN 13924) samt EN 12591 i olika länder

(publicerad/använd/vägladande dokument/samarbete med industrin?). Sammanställningen kommer att uppdateras ytterligare efter WG1-mötet.

BIG har erhållit Storbritanniens *guidance document* för information och diskussion under BIG-mötet. Det får dock inte distribueras vidare. Dokumentet är ganska kort, 4-5 sidor, med relevant tabell. BIG beslöt att även be om UK-versioner för PMB och emulsion. Ylva ombesörjer detta.

Rapport från TC 336-mötet

BIG har redan erhållit motsvarande rapport från Thorsten.

Inför WG1-mötet finns nu ett Final Draft prEN 14023, daterat november 2009, som ersätter densamma från 2005.

Vidare behandlas Mandatet (M/124), eller snarare rättelse till svaret på mandatet, med förslag från WG1 och WG2. Genomförda ändringar grundar sig bl. a. på revisionerna av EN 12591 och EN 14023. Beslut om ändringar togs vid förra TC 336-mötet.

Även *Sector Group 15* och TC 351 *Dangerous Substances* behandlas som vanligt på WG1-mötet.

Beträffande TG 7, om Specialbitumen, finns nu ett förslag till ramverk framtaget. Förslaget behandlas på WG1-mötet.

I TG9 behandlas Precision för olika metoder. En rapport kring detta kommer att presenteras.

Revisioner

Systematic review för 2009 respektive 2010 kommer att gås igenom. För 2009 gäller detta:

EN 58 *Sampling*

EN 1425 *Perceptible properties*

EN 1428 vattenhalt i bitumenemulsion

EN 12606 Paraffinmetoden Extraktionsmetoden

Kommentarer har i huvudsak erhållits från Frankrike.

Funktionrelaterade standarder

Bland stående punkter om nya funktionrelaterade standarder och metoder förväntas rapporteringen från TG2 *Low Temperature properties* bli speciellt intressant.

TG2 har bl. a. utvärderat den ”nygamla” s.k. *Moriyoshi breaking point* metoden som ett möjligt alternativ vad gäller provning vid låg temperatur.

Egbert Beuving har tagit fram en s.k. *Activity report* om vidhäftning/beständighet, detta fenomen som länge studerats i en Ad-hoc grupp mellan TC 336 och TC 227. Rapporten bär beteckningen *Final version September 2009*. I *Conclusions* konstateras att en *draft standard* för vidhäftningens beständighet har tagits fram, pr EN 12697-45 *Saturation Ageing Tensile Stiffness (SATS) Conditioning test*. Standardiseringsarbetet ska genomföras inom TC 227. Annars har arbetet varit föga framgångsrikt. Tester där *ratio* är resultatet rekommenderas inte. Dokumentet har bilagts.

Data Collection kommer att behandlas, och den förfrågan som gått ut angående förväntade ytterliga resultatomgångar.

Ylva medverkar vid det kommandet WG1-mötet 29-30 oktober.

4 Rapport från TC 336/WG2 (Mikael)

Mikael rapporterade från senaste WG2-mötet i juni 2009. Metoder för översyn som diskuterades där var:

Fluxtime (viskositet). Enligt metoder utförs provning vid 40 eller 50°C. Provning vid temperaturen 25° hade diskuterats. Mikael menade att detta var ett bra tillägg för provning av sådant som klisterprodukter.

Fillerbrytindex

Sikaisol används som referensfiller i metoden.

BIG diskuterade om Forshammar ändå kan användas för svenskt vidkommande, med en omräkningsfaktor på 1,4. VVTBT hänvisar till FAS-metoden, och därmed gäller Forshammarfiller. (EN-metoden anger Forshammar som möjligt alternativ). Det beslöts att frågan skulle tas upp av metodgruppens arbetsgrupp om emulsioner. Mikael tar ansvar för detta.

Återvinning av bindemedel ur bitumenemulsioner

Diskussionerna hade huvudsakligen kretsat kring begreppet *non-sticky material* som enligt Mikael vållat stort huvudbry eftersom det släppmedelbehandlade papper som avsetts visat sig fungera dåligt i praktiken.

Thorsten ifrågasatte behovet av två metoder (EN 13074-1 och 13074-2).

5 Metodarbete inom BIG-gruppen

Gustav Petersson har övergått till Svevia och arbetar därmed inte längre med metodarbetet. Metodhandledningarna till penetration-, mjukpunkt- och viskositetsbestämning är i huvudsak klara. Elastisk återgång och kraftduktilitet återstår närmast (SS-EN 13398, SS-EN 13589 och SS-EN 13703). Efter diskussioner bestämdes att arbetet med dessa metoder ska genomföras inom en arbetsgrupp under ledning av Bengt Sandman. Lämpliga ytterligare personer från Skanska, VTI, NCC, Nynas och Svevia ska medverka. Underlag vad gäller temperaturer, produkter och resultat ska tas fram och sammanställas för utvärdering. Lämpliga kravnivåer ska kunna fastläggas till 2011. Thorsten ansvarar för gruppen uppåt i Vägverkets organisation. Han efterlyste inrapportering om ytterligare behov i sammanhanget.

Återvinning av mjukbitumen diskuterades. Det beslöts att ta fram en tillfällig VVMB metod innefattande aktuell FAS-metod, ta fram en metodhandledning samt jämföra FAS-metodik med motsvarande enligt EN-standard. En begränsad studie genomförs, i samarbete mellan Peab Asfalt och Nynas, med ett antal olika mjukbitumen. Signifikanta skillnader och förslag på metodik lämnas in. Lisa ansvarar för arbetet.

Mjukbitumen kan (med tanke på REACH) bli problematiskt i framtiden. Vägverket ser ett behov av produkten, men kostnaderna för densamma får inte öka i alltför stor omfattning.

Nästa nummer av Stopp & Belägg innehåller information om Nynas arbete med mjukbitumen för framtiden, berättade Sven.

Arbetsgruppen för emulsioner

Thorsten deklarerade att Vägverket fortsättningsvis endast kommer att ställa krav på emulsionen på vägen. T.ex. får en ytbehandling inte blöda och inte släppa sten. Ytbehandlingsstandarden kommer vidare att bli tvingande. Blödning kan mätas t.ex. som friktion. Sådana diskussioner pågår vid Vägverket. Thorsten poängterade vidare vikten av ett intimt samarbete mellan emulsionsgruppen och tankbeläggningsgruppen. Användare bör också inbjudas till emulsionsgruppen för att kunna påverka arbetet där. Fillerbrytindexproblematiken är en fråga för tillverkare och användare, menade Thorsten.

För emulsioner bestod kontrollprovning tidigare av uttrinningstest. Denna provning kan eventuellt lyftas in igen.

Övrigt

Lisa undrade över text i VVTBT:n rörande deklarationsnivå för bitumen. Frågan sänds vidare till Pereric Westergren. Thorsten Nordgren ombesörjer detta.

Nästa möte

Nästa BIG-möte bestämdes till 22 april 2010 på Nynäs i Johanneshov.

Ylva Edwards

Förslag till dagordning utskickad av Leif Viman

- * Föregående protokoll
- * Bitumenspecifikationen EN 12591
- * Nya VVTBT om bitumen
- * Rapport från WG 1
- * Rapport från WG 2
- * Rapport från TG 6 (PMB)
- * Remisser
- * Metodarbete inom BIG-gruppen
- * Arbetsgruppen för Emulsioner
- * Övriga frågor
- * Nästa möte